

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

24 FÉVRIER 1945.

24 FEBRUARI 1945.

PROPOSITION DE LOI

instituant un Musée Belge de la Guerre Mondiale.

WETSVOORSTEL

houdende oprichting van een Belgisch Museum
van den Wereldoorlog.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION (1)
PAR M. BOHY.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE (1) UITGEBRACHT
DOOR DEN HEER BOHY.

MESDAMES, MESSIEURS,

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Les développements de la proposition de loi précisent trop exactement la portée de celle-ci pour que votre Commission ne soit pas exposée, dans un rapport trop détaillé, à d'inutiles redites. Elle tiendra donc pour acquis que la Chambre est instruite et de l'économie du projet, qui est simple, et de ses buts, qui sont commodes à saisir, et dont l'opportunité est évidente.

Rappelons pourtant que le « Musée » sera un établissement public autonome, jouissant de la personnalité civile, et fonctionnant sous le contrôle de l'Etat. Ainsi bénéficiera-t-il de toute l'indépendance voulue pour accomplir sa mission, cependant que le contrôle de l'Etat empêchera ses dirigeants de le détourner de ses buts.

Votre Commission se bornera à quelques considérations

In de toelichting van het wetsvoorstel wordt al te juist de draagwijdte er van omschreven zoodat uw Commissie gevaar zou lopen in overbodige herhalingen te vallen, indien een al te omstandig verslag werd uitgebracht. Zij zal er dus rekening mede houden dat de Kamer voldoende is ingelicht en over de inrichting van het voorstel, welke eenvoudig is, en over zijn oogmerken welke gemakkelijk te begrijpen zijn en op een gunstig oogenblik komen.

Laten we evenwel er op wijzen dat het « Museum » een zelfstandige openbare inrichting zijn zal, met rechtspersoonlijkheid en werkend onder de contrôle van den Staat. Zoo zal het over al de gewenschte onafhankelijkheid beschikken om zijn zending te vervullen, terwijl de contrôle van den Staat zal verhinderen dat zijn bestuurders afwijken van het beoogde doel.

Uw Commissie zal het dan ook laten bij eenige aan-

(1) Composition de la Commission : MM. Maistriau, président, Bohy, Craeybeekx, De Schryver, Heuse, Hossey, Kluykens, Maistriau et Philippart.

Voir :

38 : Proposition de loi.

(1) Samenstelling van de Commissie : De HH. Maistriau, voorzitter, Bohy, Craeybeekx, De Schryver, Heuse, Hossey, Kluykens, Maistriau et Philippart.

Zie :

38 : Wetsvoorstel.

complémentaires qui renforcent, à ses yeux, les raisons pressantes qui militent pour une prompte adoption de la proposition.

Ce peut paraître une lapalissade d'affirmer que l'historien consacre son effort à la recherche de la vérité historique. Mais elle a le mérite de faire apparaître clairement que sa tâche ne se conçoit pas sans une vue d'ensemble et une objectivité qui ne peuvent naître que d'un recul suffisant. Des passions encore brûlantes sont mauvaises inspiratrices pour qui veut faire œuvre de raison et science. Un médiéviste distingué allait jusqu'à prétendre que tout ouvrage traitant d'une période comprise entre le XVe siècle et nous se trouvait irrémédiablement voué au parti pris et à l'erreur. C'est aller, croyons-nous, trop loin de plusieurs siècles. Mais on en peut retenir, en termes plus mesurés, que l'heure n'est pas venue d'écrire une histoire de la guerre où nous sommes, alors que les combats n'en sont pas terminés.

Elle viendra pourtant. Des historiens devront tracer les pages d'ombre et de sang où se reflèteront les années que nous vivons.

Ils le devront faire selon les méthodes qu'enseigne la critique historique, et s'en référer aux sources. Ce sont ces sources que la destruction guette, si nous n'y prenons garde, et qu'il importe de sauver pour eux.

La tâche requiert trois conditions: *des moyens matériels, des soins diligents et une compétence sûre.*

Des moyens matériels: car ceux qui se consacreront à cette tâche ardue doivent disposer de locaux, de possibilités d'achat, de rayons, de classeurs, de fichiers.

Des soins diligents: on trouvera dans le très intéressant petit livre consacré par Mme Suzanne Tassier à la question (1) un historique fort bien fait de la manière dont ce problème fut résolu au lendemain de l'autre guerre, par la création, en France, du « Centre Français du Musée de la guerre », et, aux Etats-Unis, de la « Hoover Library ».

On y verra aussi comment on échoua, en Belgique, dans la création des « Archives de la Guerre ».

Ce mécompte paraît dû surtout à ce que l'initiative belge ne prit corps qu'en 1920, cependant que l'effort français et la création américaine datent du temps même de la guerre.

Une compétence sûre: il ne suffit pas d'entasser les do-

vullende overwegingen welke, in haar oogen, de dringende redenen voor een spoedige aanneming van het voorstel nog meer kracht bijzetten.

Het kan een waarheid als 'n koe schijnen, dat de historicus zich bemoeit om de historische waarheid op te sporen. Zij heeft echter de verdienste klaar te doen uitschijnen; dat zijn taak niet denkbaar is zonder een algemeen kijk en een objectiviteit welke slechts mogelijk zijn bij voldoende afstand. Hartstochten welke nog branden zijn een slechte bezieling voor wien een werk van rede en wetenschap wil voltrekken. Een voortreffelijk kenner van de Middeleeuwen ging zoo ver te beweren, dat elk werk waarin een tijdperk tusschen de XVe eeuw en onzen tijd werd behandeld, onvermijdelijk den stempel dragen moest van vooringenomenheid en vergissing. Dit is, naar onze meening, verscheidene eeuwen te ver gaan. Men mag er echter uit afleiden, in bezadigder woorden, dat het oogenblik niet is aangebroken om de geschiedenis te schrijven van dezen oorlog terwijl de gevechten nog aan den gang zijn.

Eens toch zal dit oogenblik komen. Geschiedschrijvers zullen de sombere en bloedige bladzijden moeten schrijven waarop de jaren welke wij thans beleven zullen worden weergegeven.

Zij zullen het moeten doen volgens de methodes van de historische kritiek en hun toevlucht moeten nemen tot de bronnen. Het zijn juist deze bronnen welke met vernieling worden bedreigd indien wij geen voorzorgen nemen en welke in hun belang moeten worden gered.

Deze taak vereischt drie voorwaarden: *stoffelijke middelen, waakzame zorgen en een vertrouwbare bevoegdheid.*

Stoffelijke middelen: daar dezen die zich aan die moeilijke taak zullen wijden moeten beschikken over lokalen, over mogelijkheden van aankoop, over boekenrekken, over steekkaartenhouders.

Waakzame zorgen: in het buitengewoon lezenswaardig werkje dat Mevrouw Suzanne Tassier aan de kwestie (1) heeft gewijd, zal men een degelijk geschiedkundig overzicht vinden van de wijze waarop dit vraagstuk na den vorige oorlog werd opgelost door de oprichting in Frankrijk, van het « Centre Français du Musée de la Guerre » en in de Vereenigde Staten, van de « Hoover Library ».

Men zal er ook zien hoe men, in België, een mislukking opliep met de oprichting van het « Oorlogsarchief ».

Deze teleurstelling schijnt inzonderheid te wijten aan het feit, dat het Belgisch initiatief slechts vasten vorm kreeg in 1920, terwijl de Fransche poging en de Amerikaansche stichting in oorlogstijd zelf zijn ontstaan.

Een vertrouwbare bevoegdheid: het volstaat niet docu-

(1) Suzanne Tassier, Agrégé à l'Université Libre de Bruxelles: « L'Histoire de la Guerre Mondiale — Pour un Musée de la Guerre Mondiale et un Office de Documentation Contemporaine ». (Collection: Actualités sociales, publiée par l'Institut de Sociologie Solvay — Bruxelles, Office de Publicité, 1944).

(1) Suzanne Tassier, Docent aan de Vrije Universiteit te Brussel: « L'Histoire de la Guerre Mondiale — Pour un Musée de la Guerre Mondiale et un Office de Documentation Contemporaine ». (Collection: Actualités sociales, uitgegeven door het Institut de Sociologie Solvay — Brussel, Office de Publicité, 1944).

cuments; il faut les classer, avec la méthode que donnent la pratique des travaux historiques et la formation scientifique qui y prépare.

„Et s'il faudra quelque temps encore pour qu'on puisse entreprendre d'écrire une « Histoire de la Guerre », même limitée à la Belgique, l'heure viendra bientôt des dépouillements, des répertoires méthodiques, de bibliographies soigneuses, que, seuls, des spécialistes pourront établir avec la sûreté qu'il faut pour en faire des instruments de travail scientifiquement valables.

*
**

Aussi bien, si l'histoire est patiente, si elle peut attendre que le grand rythme qui l'engendre se dégage du chaos des événements, il est d'autres sciences plus urgentes, qui trouveront ici leur aliment impatientement attendu: l'économiste et le sociologue travaillent sur la matière vivante, et leur œuvre, si importante dans une époque comme la nôtre, a un besoin urgent des documents dont la proposition qui vous est soumise vous suggère le rassemblement. L'homme politique aussi doit pouvoir y puiser une documentation précieuse.

Votre Commission croit, en effet, attirer tout spécialement votre attention sur ce que les archives à constituer ne grouperont pas uniquement les documents politiques et militaires. Tout ce qui concerne la vie interne de la Belgique sous l'occupation, la vie économique, l'activité industrielle, les conditions de travail, la courbe des prix, la situation alimentaire, les conditions de transport, l'état sanitaire, l'action des œuvres de solidarité, viendra s'ajouter à la documentation relative à la propagande alliée, la propagande allemande, la Résistance sous toutes ses formes, la trahison, la déportation, la répression nazie, les étapes de la libération, l'action du gouvernement belge à Londres, la politique des secrétaires généraux, la reprise et le développement de notre vie politique clandestine, l'effort de guerre de la Belgique, etc., etc.

*
**

Votre Commission tient à marquer, d'une manière particulièrement nette, que l'œuvre nouvelle ne saurait empiéter sur le domaine du Musée de l'Armée, que dirige, avec une compétence et un dévouement au-dessus de tout éloge, son Conservateur, M. L. Leconte.

Nous ajouterons que l'existence de ce Musée nous paraît un instrument nécessaire à l'éducation civique, sur laquelle l'attention des pouvoirs publics sera, nous l'espérons, très spécialement attirée dès que les difficultés matérielles actuelles, qui accaparent toute leur vigilance, se seront atténuées, grâce à la cessation des combats.

Votre Commission insiste sur la nécessité d'agir vite.

menten op te stapelen, men moet ze ook rangschikken met de methode welke de beoefening van de historische bewerking geeft en de wetenschappelijke vorming welke er op voorbereidt.

En zoo er nog wat tijd moet voorbijgaan eer men het schrijven van een « Geschiedenis van den Oorlog », zelfs tot België beperkt, kan ondernemen, zal weldra het oogenblik aanbreken voor het napluizen, voor methodische zaakregisters, voor nauwkeurige bibliographische gegevens, welke alleen door vakgeleerden kunnen worden opgemaakt met de zekerheid welke vereischt is om er wetenschappelijk deugdelijke werktuigen van te maken.

*
**

Daarenboven, indien de geschiedenis lankmoedig is, indien zij kan wachten totdat de groote rhythmus waardoor zij wordt gebaard, zich losmaakt uit den chaos der gebeurtenissen, zijn er andere, dringender wetenschappen welke hier hun met ongeduld verwacht voedsel zullen vinden: de staathuishoudkundige en de socioloog werken op de levende stof en hun werk, zoo belangrijk in een tijd als den onze, heeft een dringende behoefte aan documenten welke het voorstel dat u wordt voorgelegd u voorstelt te verzamelen. Ook de politicus moet er kostbare gegevens kunnen uit opdiepen.

Inderdaad, uw Commissie meent, in het bijzonder, uw aandacht te moeten vestigen op het feit, dat in het te vormen archief niet uitsluitend politieke en militaire documenten zullen worden bijeengebracht. Alles wat betrekking heeft op het inwendig leven van België, onder de bezetting, het economisch leven, de industriele bedrijvigheid, de arbeidsvoorwaarden, de prijsencurve, de voedseltoestand, het vervoerwezen, de gezondheidstoestand, de werking van de solidariteitswerken, verder de documentatie betreffende de propaganda der geallieerden, de Duitse propaganda, de verzetsbeweging onder al haar vormen, het verraad, de deportaties, de nazi-verdrukking, de mijlpalen van de bevrijding, de werking van de Belgische regeering te Londen, de politiek van de secretarissen-generaal, de hervatting en de ontwikkeling van ons verborgen politiek leven, de oorlogsinzet van België, enz., enz.

*
**

Uw Commissie stelt er prijs op er met klem den nadruk op te leggen, dat het nieuwe werk geen inbreuk mag maken op het gebied van het Legermuseum, dat met een boven allen lof verheven bevoegdheid en toewijding wordt bestuurd door zijn Conservator, den heer L. Leconte.

Wij voegen er bij, dat het bestaan van dit Museum een onmisbaar werktuig is voor de burgerlijke opvoeding waarop de aandacht van de openbare besturen naar wij vertrouwen, meer in het bijzonder zal worden gevestigd zoodra de huidige stoffelijke beslommingen welke al hun waakzaamheid in beslag nemen, zullen afgenomen zijn dank zij het staken van de vijandelijkheden.

Uw Commissie dringt er op aan, dat het noodig is vlug te handelen.

Déjà une initiative excellente s'est fait jour, sous le nom même de « Musée Belge de la Guerre Mondiale » (1). Il importe qu'un statut juridique lui soit donné sans retard. Ce statut lui assurera l'autonomie nécessaire, mais attribuera à l'Etat, sur une question qui doit l'intéresser vivement, puisqu'il confie ainsi à l'institution nouvelle une part précieuse de son patrimoine historique, tous les droits de contrôle qu'il est juste de lui conférer.

Votre Commission, à l'unanimité, invite la Chambre à voter la proposition qui lui est soumise; elle a adopté le présent rapport à l'unanimité.

<i>Le Président,</i>	<i>Le Rapporteur,</i>
V. MAISTRIAU.	Georges BOHY.

Reeds heeft een uitstekend initiatief het licht gezien (1), onder de benaming zelf van « Belgisch Museum van den Wereldoorlog ». Het komt er op aan het onverwijld een rechtstatuut te geven. Dank zij dit statuut, zal het de noodige zelfstandigheid hebben en aan den Staat over een kwestie welke hem in hooge mate moet aanbelangen, vermits hij aan de nieuwe instelling een kostbaar deel van zijn historisch patrimonium toevertrouwt, al de rechten van contrôle toekennen welke het billijk is hem te verleenen.

Uw Commissie noodigt, eenparig, de Kamer uit het voorstel aan te nemen dat haar wordt voorgelegd; zij heurde ook dit verslag eenparig goed.

<i>De Voorzitter,</i>	<i>De Verslaggever,</i>
V. MAISTRIAU.	Georges BOHY.

(1) Un Comité Exécutif placé sous le patronage du Ministre de l'Instruction Publique a été constitué dès le lendemain de la libération de notre territoire. Ce comité a déjà réuni de nombreux documents, des objets, des photographies, des brochures, des affiches, des livres, etc., qui sont provisoirement déposés ou reçus, 4, Palais du Cinquantenaire, à Bruxelles.

Il est composé comme suit :

Président : M. le Comte Carton de Wiart, Ministre d'Etat.

Vice-Présidents : MM. De Brouckère, J. Hoste, G. Smets, J. E. Solvay.

Membres : MM. R. Demoulin, Baron M. de Sélvs-Longchamps, H. De Vos, F. L. Ganshof, P. Graux, R. Gruslin, P. Harsin, T. Heyse, M. Huisman, L. Leconte, F. Passelecq, C. Pergameni, J. Pirenne, Chanoine Prims, Mme S. Tassier-Charlier, MM. le Vicomte C. Terlinden, H. Van Halteren, F. van Kalken, F. Vercauteren, le Baron Verhaegen.

Secrétaire : M. John Bartier.

(1) Een uitvoerend Comité onder de bescherming geplaatst van den Minister van Openbaar Onderwijs werd reeds kort na de bevrijding van ons grondgebied gevormd. Dit Comité verzamelde reeds talrijke documenten, voorwerpen, foto's, vlugschriften, plakbrieven, boeken, enz., welke voorloopig bewaard worden of ontvangen, 4, Jubelfeestpaleis, Brussel.

Het is samengesteld als volgt :

Voorzitter : De heer Graaf Carton de Wiart, Minister van Staat.

Ondervoorzitters : De heeren De Brouckère, J. Hoste, G. Smets, J. E. Solvay.

Leden : De heeren R. Demoulin, Baron M. de Sélvs-Longchamps, H. De Vos, F. L. Ganshof, P. Graux, R. Gruslin, P. Harsin, T. Heyse, M. Huisman, L. Leconte, F. Passelecq, C. Pergameni, J. Pirenne, Kanunnik Prims, Mevr. S. Tassier-Charlier, de heeren Burggraaf C. Terlinden, H. Van Halteren, F. van Kalken, F. Vercauteren, Baron Verhaegen.

Secretaris : De heer John Bartier.